Говор замјеника предсједавајућег Дома народа Парламентарне скупштине Босне и Херцеговине др Драгана Човића на конференцији „Насљеђе мира – 25 година Дејтонско-париског мировног споразума“ на тему: "Еуроатлантска посвећеност Босне и Херцеговине"

Загреб, 15. децембар 2020.

"Уважени домаћини, поштовани гости, драги пријатељи!

Задовољство ми је што се данас могу обратити овом еминентном скупу, поздрављајући вас, предсједниче ХАЗУ-а господине Неидхард, и министре господине Грлић Радман, захваљујући вам на позиву и организацији ове конференције.

Посебно задовољство ми је поздравити Вас, предсједниче Владе Републике Хрватске господине Пленковићу, уз захвалност за све што сте својим политичким дјеловањем учинили за еуропски пут Босне и Херцеговине и позицију нашег народа у тражењу пута к потпуној равноправности и легитимном представљању.

Ових се дана с различитих свјетских меридијана коментирају учинци Даутонско-паришког мировног споразума, осврћући се на његове најважније досеге од заустављања ужаса рата и омогућавања успоставе несавршене, али дјелотворне власти, до ограничења која још увијек препознајемо као „луђачку кошуљу“ или препреке које онемогућавају нове учинковите искораке за нужне реформске процесе. Не желим коментирати различите приступе политичких аналитичара и позиције с којих протеклих 25 година коментирају Даутонско-паришки мировни споразум; ја желим једноставним језиком назначити какве учинке данас имамо као продукт дјеловања свих актера који дијеле одговорност за проведбу и тумачење Даутонско-паришког мировног споразума. Једни ће казати како пролазимо различите дејтонске фазе и како нам требају неке нове, с назнаком што би они или што бисмо ми требали учинити.

Данашњи концепт дјеловања и унутарњи устрој Босне и Херцеговине видно одударају од изворног споразума. Ми смо то назвали „пузајућим“ промјенама које су производ дјеловања различитих међународних чимбеника у ових 25 година. Чињеница да имамо стотину наметнутих поправака кроз уставе у БиХ, који нису прошли предвиђену парламентарну процедуру, најбоље илустрира амбицију доноситеља наметнутих рјешења. На исти начин можемо говорити о измјенама Изборног закона, наметнутог на сличан начин, без парламентарне процедуре, а најбоља илустрација изборних заблуда

су била наметнута рјешења за Град Мостар због којих 12 година нисмо могли организирати изборе у Мостару. Да апсурд буде већи, недавни договори о изборима у Мостару први су усуглашени у Парламентарној скупштини БиХ потребном уставном процедуром.

Резултат наметнутих пракси у рјешавању односа у БиХ су и феномен „двије школе под једним кровом“ или Закон о приватизацији, који су сви кроз проведбу и резултате проглашени катастрофално лошим. Највећи број наметнутих рјешења и тзв. „пузајућих измјена“ као производ дјеловања „тумачā“ Даутонско-паришког мировног споразума могли бисмо на сличан начин описати, а ја ћу даљња набрајања, којима сам особно свједочио, прескочити.

Могли смо чути, од неких судионика ове конференције који су свједочили свим мировним процесима и договорима прије овог споразума те били актери самог споразума, да је уз изградњу неправедног мира, али ипак мира, Даутонско-паришки мировни споразум био само оквир који оставља довољно флексибилности за извршну, законодавну и правосудну власт у тражењу најбољих рјешења. Могу се сложити да је то исправан поглед на тај споразум. Нужно је само било поштовати кључне вриједности о конститутивним народима, федерализму на којем почива БиХ, супсидијарности, легитимном представљању, које се ишчитава из низа одредница Анекса 4, те о консензусу у доношењу одлука.

Механизам координације, који смо усвојили консензусом свих у БиХ, као увјет за предају Захтјева за чланство у Европској унији, најбољи је примјер како се требају доносити одлуке кроз све разине власти, сукладно уставним надлежностима у БиХ.

Управо супротно свим тим настојањима у тражењу учинковитих рјешења за стабилну европску БиХ су постојећа злоупораба и покушаји нескривене мајоризације хрватског народа као најмалобројнијег у БиХ, кроз успоставу власти у Федерацији БиХ без представника мог народа. Примарно избор представника у Дом народа Федерације БиХ и Предсједништво БиХ гласовима бројнијег бошњачког народа.

Даутонско-паришки мировни споразум је управо поставио оквир како заживјети грађански, етнички концепт власти како би се очувала Босна и Херцеговина. Грађански приступ успоставе власти на разини локалне заједнице (изузев Града Мостара) те кроз скупштине жупанија/кантона и заступничке домове на разини ентитета и БиХ. Једнако тако заштиту конститутивних народа, етнички модел у домовима народа кроз клубове конститутивних народа и осталих, односно у Предсједништву БиХ кроз не једног, него три

члана Предсједништва који представљају три конститутивна народа, а Анекс 4 је врло јасно предвидио и заштиту од прегласавања у Предсједништву кроз институт потврде у клубовима Хрвата, Бошњака или Срба у домовима народа, односно Скупштини Републике Српске.

Принцип као добар оквир – Даутонско-паришки мировни споразум је више пута грубо нарушен, како сам казао, при успостави власти на разини Федерације БиХ и точно три пута избором хрватског члана Предсједништва БиХ доминантно бошњачким гласовима, као другог бошњачког члана Предсједништва БиХ. Таквим би се начином сваки пут успио зауставити и најмањи напредак у изградњи функционалног бх. друштва и ствари вратити на сами почетак. У неким ранијим временима бивше државе такав начин избора представника другом народу се у ширим масама препознавао као феномен „Сејдо Бајрамовић“.

У посљедње вријеме без имало скривања протагонисти таквих политика шаљу јасну поруку хрватском народу називајући га мањином и како ће тај процес окончати на изборима 2022. године. Такве изјаве можемо свакодневно чути од кључних представника бошњачких или „пробосанских“ политичких странака или њихових гласноговорника. Кријући се иза концепта грађанског, с јасним наканама изградње Федерације БиХ као доминантно, за почетак, бошњачке државе. Управо због таквих и сличних насртаја на БиХ и њезине институције забрињава шутња међународних представника акредитираних у БиХ, оних истих администрација које су се утркивале у наметању законских и уставних рјешења. Управо данас, када је више од 80 % подручја БиХ остало без представника два конститутивна народа, односно ријетке су средине у којима имате обиљежја мултиетничности или мултикултуралности, каква имамо у Граду Мостару, то је удар на БиХ.

Због свих тих насртаја бројношћу, уз прешућивање „заштитникā“ и „тумачā“ Даутонско-паришког мировног споразума, имамо најизраженију институционалну кризу у БиХ, гдје се унитаризам и сепаратизам ишчитавају кроз стратегије и дневне политике кључних политичких чимбеника, гдје се заговорници грађанско-унитарног концепта доживљавају као пробосанске, патриотске снаге, а сви који се усуде указати на повијесне вриједности бх. друштва конститутивних народа и јасних федералних одредница Даутонско-паришког мировног споразума промовирају у фашисте, редовито и у јавним електроничким медијима.

Говорити о слободи медија, функционалној правној држави у садашњем тренутку тражило би организирање једне посебне конференције. Оснивање канала на хрватском језику је проглашено виталним националним интересом бошњачког народа, а кључна борба за власт огледа се у овладавању правосудним и полицијско-обавјештајним институцијама БиХ, у којој посљедњих годину дана покушавамо „безуспјешно“ утврдити имају ли челни људи тих институција адекватну, прописану школску спрему за законито обављање тих дужности.

Драги пријатељи, жеља ми је била изнијети свој јасан став о досадашњим дометима Даутонско-паришког мировног споразума и могућностима које тај оквир даје, ако желимо градити БиХ као европску државу, заједницу три конститутивна народа, Хрвата, Срба и Бошњака и свих њезиних грађана – житеља БиХ.

Завршетком избора у Мостару, 20. просинца, завршит ће се циклус локалних избора 2020. године. Резултате ће прогласити Средишње изборно повјеренство именовано у Заступничком дому Парламентарне скупштине БиХ мимо критерија и законске методологије, бруталним наметањем представника СИП-а, сукладно предвиђеном националном кључу.

Како бисмо осигурали излазак из амбиса у који смо доведени нужно је искористити тренутни оквир Даутонско-паришког мировног споразума, чувајући кључне вриједности, и осигурати прије свега измјену Изборног закона БиХ, осигурати легитимно представљање конститутивних народа на свим политичко-административним разинама власти како то Устав БиХ (Анекс 4) предвиђа, најбоље у првих шест мјесеци 2021. године кроз дефинирану парламентарну процедуру, чиме бисмо релаксирали односе и имплементирали изборне резултате на свим разинама власти. Тај минималан, али суштински искорак омогућио би Босни и Херцеговини и могуће добивање статуса кандидата на нашем незаобилазном еуроатлантском путу.

На крају желим недвосмислено препознати те интеграцијске активности као будући искорак БиХ који нема алтернативу.

Вјерујем како су међународни представници више пута погријешили према БиХ када су у питању еуроатлантске интеграције. Посљедњи заједнички покушај био је средином 2018. године, када смо очекивали статус кандидата за ЕУ и активирање процеса Партнерства за мир. Имали смо створене предувјете у БиХ за тај битан искорак.

Нажалост, након избора у листопаду 2018. године, због бруталног кршења права конститутивних народа, имамо потпуни интеграцијски застој или враћање унатраг. Повјерење међу представницима тријy народа је на најнижој могућој разини, што онемогућава поновно враћање у средиште позорности наш еуроатлантски пут.

Као представници хрватског, једног од три конститутивна народа у БиХ подузимамо различите иницијативе како би се у сљедећих 6 мјесеци испунили увјети за добивање статуса кандидата за ЕУ, након усвајања измјена Изборног закона, а једнако тако да ојачамо разину сурадње с НАТО-ом успоставом Повјеренства за НАТО на разини Вијећа министара БиХ.

Преважно је нагласити да је идућа година, као неизборна, права шанса за учинити кључне реформске активности у БиХ и отворити перспективе еуроатлантском путу БиХ.

Драги пријатељи, још једном вас позивам да останете уз БиХ, која кроз стољећа баштини равноправност конститутивних народа, мултикултуралност и мултиетничност; та различитост је богатство тог простора.

Дајмо шансу размишљањима која кроз легитимно представљање конститутивних народа у БиХ могу очувати то друштво и покренути суштинске нужне реформе на европским стандардима.

Хвала!"